

Nationaal Coördinator
Terrorismebestrijding en Veiligheid
Ministerie van Veiligheid en Justitie

jaargang 9 | nummer 5 | oktober 2011

Magazine

nationale veiligheid en crisisbeheersing

De DigiNotar-crisis

Thema: Leren en evalueren van 'Moerdijk'

Stedelijke rellen: kan het ook in Nederland gebeuren?

Naar betere bovenregionale coördinatie

zeker weten met wie u via
internet afspraken maakt

www.diginotar.nl

DigiNotar
Internet Trust Services

Uw elektronische handtekening

Inhoud

THEMA: LEREN EN EVALUEREN VAN 'MOERDIJK'

3 | Oude lessen opnieuw geleerd? (column Ben Ale) **4** | • Rapport IOOV en beleidsreactie Minister van Veiligheid en Justitie **8** | Werkgeverschap tijdens en na de ramp **10** | Effectregio Zuid-Holland Zuid **11** | Lessen waterschap Brabantse Delta **12** | Faciliteren, informeren en nazorg (lessen havenschap Moerdijk) **13** | Akkoord over kosten 'Moerdijk' **14** | Naar betere bovenregionale coördinatie

OVERIGE ONDERWERPEN

18 | DigiNotar en het functioneren van de rijksstructuur **23** | Misbruik van internet door terroristen tegengaan **24** | Cyber Security Raad geïnstalleerd **26** | Stedelijke rellen als maatschappelijke splijtstof **28** | Kan het ook in Nederland gebeuren? **30** | Rellen! En nu? **31** | Laatste voorbereidingen voor bomdatasysteem **32** | USAR.NL, (inter)nationale topsport in zoeken en redden **34** | Inrichting Landelijke Operationele Staf bijna klaar **36** | 3Dimensionale rampenbestrijding **38** | Nieuwe Handreiking Crisisbeheersing op luchthavens gepresenteerd **40** | Orkaan Irene raast over oostkust VS **42** | Beschikbaarheid en prijs voedsel belangrijk voor sociale tevredenheid **44** | Burger vertrouwt meer op capaciteiten Nederlandse overheid dan gedacht **46** | Horen, zien... en beveiligen **48** | Vier vragen aan Piet Hein Donner, minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over de DigiNotar-crisis

Het Magazine nationale veiligheid en crisisbeheersing is een tweemaandelijks uitgave van de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid van het ministerie van Veiligheid en Justitie. Het blad informeert, signaleert en biedt een platform aan bestuurders en professionals over beleidsontwikkeling, innovatie, uitvoering en evaluatie ten aanzien van nationale veiligheid en crisisbeheersing. De verantwoordelijkheid voor de inhoud van de artikelen berust bij de auteurs.

Colofon

Redactieadres Magazine nationale veiligheid en crisisbeheersing

Ministerie van Veiligheid en Justitie
Kamer H1420
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
E-mail: crisisbeheersing@minbzk.nl

Redactie

Redactiecommissie: Ruth Clabbers,
Marije Breedveld, Chris van Duuren,
Donna Landa, Judith Sluiter,
David van Veenendaal en Geert Wismans
(samenstelling en eindredactie)
Redactiesecretariaat: Nalini Bihari
(070-426 53 00)

Redactieraad

Prof. dr. Ben Ale (Technische Universiteit Delft)
Dr. Arjen Boin (Universiteit Utrecht)
Mr. dr. Ernst Brainich
Prof. dr. Adelbert Bronckhorst (TNO/VU Amsterdam)
Dr. Menno van Duin (Nederlands Instituut Fysieke Veiligheid)
Prof. dr. Georg Frerks (Universiteit Wageningen)
Prof. dr. Bob de Graaff (Nederlandse Defensie Academie)
Prof. dr. Ira Helsloot (Radboud Universiteit Nijmegen)
Prof. dr. Erwin Muller (Universiteit Leiden)
Dr. Astrid Scholtens (Crisislab)
Prof. dr. Erwin Seydel (Universiteit Twente)
Prof. dr. Rob de Wijk (The Hague Centre for Strategic Studies)

Aan dit nummer werkten mee:

Otto Adang, Ben Ale, Ineke Beemster,
Hans Blokpoel, Peter Bos, Kees de Bont,
Yolanda de Bruin, Ernst Brainich,
Mathilda Buijtdijk, Marjolein Coppens,
Nathalie Doesberg, Piet Hein Donner,
Anton Dorst, Michel Dückers,
Menno van Duin, Godfried Engbersen,
Martin Evers, Ellis Hazendonk, Ira Helsloot,
Eef Herregodts, Digna van Herwaarden,
Maarten Hillenaar, Wim Holthuis,
Marcel Homan, Leonie Hoijtink,
Rob Jastrzebski, Ben Kamphuis,
But Klaasen, Gerben Klein Baltink,
Nicole Mallens, Tijs Manten,
Melissa Montoya Gmelig Meyling,
Nico van Mourik, Erwin Muller,
Ludwig Oberendorff, Janine Odink,
Martin Scholtz, Nils Senff, Lucinda Sterk,
Yvonne Stilting, Eelco Stofbergen,
Joke Timmers, Jaap Uijlenbroek,
Renske van Veen, Pauline Veldhuis,
René Verjans, Ronald Voorthuis,
Gido de Vos, Joseph Vos, Marieke van Wijk

Fotografie

ANP, Boyd Smith, FEMA, Rob de Haas,
Hollandse Hoogte, Rob Jastrzebski, LVNL,
Ministerie van Veiligheid en Justitie,
NCTV, NFI, NIFV, R. Verkerk/USAR.NL,
VR Midden- en West Brabant

Illustraties

LVNL, Ministerie van Binnenlandse Zaken
en Koninkrijksrelaties, NIFV

Vormgeving

Grafisch Buro van Erkelens, Den Haag

Productiebegeleiding

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties
Directie Communicatie en Informatie /
Grafische en Multimediale Diensten

Druk

Delta Hage

© Auteursrecht voorbehouden.
ISSN 1875-7561

Voor een gratis abonnement mail: crisisbeheersing@minbzk.nl.

Het magazine is te downloaden via
www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/crisis-en-nationale-veiligheid.

Vier vragen aan:

Piet Hein Donner,
Minister van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Wat is u het meest bijgebleven van de crisis-aanpak naar aanleiding van de digitale inbraak bij DigiNotar en wat neemt u voor uzelf mee uit de gebeurtenissen?

“We mogen min of meer tevreden constateren dat de werkwijze die wij hebben gekozen ook effectief is geweest. Binnen de kortste keren zaten alle deskundigen van V&J en BZK bij elkaar in de ruimten van het NCC. Dat gaf de mogelijkheid voor een snelle analyse en er konden vrijwel onmiddellijk oplossingen worden voorgesteld. En dat heeft de politieke besluitvorming weer versterkt. Het was ook bijzonder dat we niet hebben gearzeld om snel onze stappen uit te dragen, zelfs toen het midden in de nacht van vrijdag op zaterdag was.

Weet u, het is niet vanzelfsprekend voor bestuurders om zo snel mogelijk zelf met het slechte nieuws naar buiten komen en ook meteen duidelijk maken wat je gaat doen. Maar hier gold zeker wat collega Opstelten, de huisbaas van het NCC - of was het nu Johan Cruijff? - zo treffend zei: ‘Zorgen dat je zelf aan de bal blijft.’”

Hoe kijkt u terug op de publiekprivate samenwerking bij de aanpak?

“De inbraak bij DigiNotar heeft opnieuw een aspect van de kwetsbaarheid van digitale informatievoorziening duidelijk gemaakt. Zowel het bedrijfsleven als de overheid hebben hier de nadelen van ondervonden. Gelukkig bleek dat het bedrijfsleven en de overheid elkaar effectief weten te vinden als het echt crisis is. Om een voorbeeld te geven: wij kregen al heel snel de persoonlijke steun van de heer Wientjes van VNO/NCW voor de aanpak die wij hadden gekozen. Dat heb ik zeer gewaardeerd. Er was sowieso sprake van

een coöperatieve opstelling van allerlei organisaties. Naast VNO-NCW ook van het MKB-Nederland, de Cyber Security Raad, ICT-Office, ICT Response Board, CIO-platform en diverse softwareleveranciers in zowel het publieke als private domein. Daardoor zijn potentieel ernstige verstoringen voorkomen. Dat geeft goede hoop voor toekomstige samenwerking, want we zijn er natuurlijk nog niet als het gaat om een veilig internet. Overigens heeft het kabinet de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid, voor alle zekerheid gevraagd het functioneren van de crisisstructuur te evalueren.”

Welke korte termijn maatregelen heeft u ondernomen?

“We zijn begonnen om alle websites van de overheid niet langer van de DigiNotar-certificaten gebruik te laten maken en zijn overgestapt op andere leveranciers. De overheid heeft daarnaast het operationeel beheer van alle certificaten van DigiNotar overgenomen om tijdens de overgangsfase de boel scherp in het oog te kunnen houden. Het ministerie van EL&I zal, in afstemming met de OPTA, de mogelijkheden bezien voor een beter toezicht, dat wil zeggen op welke manier de audits van bijvoorbeeld PWC en KPMG beter kunnen bijdragen aan een vergroting van de zekerheid. Verder wordt onder andere bekeken welke nadere eisen moeten worden gesteld aan certificatenleveranciers, die onder het PKI(-Overheid) stelsel certificaten verstrekken.”

Welke structurele maatregelen op de langere termijn worden genomen om de veiligheid van digitale datacommunicatie te verbeteren?

“Het is goed ons te realiseren dat absolute

veiligheid niet bestaat. Geen enkel huis is volledig inbraakvrij. Geen enkel datacommunicatiesysteem is volledig te beschermen. Wat we dus doen, is het steeds opnieuw beter aanpakken en we hebben gekozen - zoals ik al in de Kamer meldde - voor een driesporenbeleid.

Het eerste spoor is dat we, om het simpel te zeggen, het de inbrekers moeilijker willen maken. Een voorbeeld is het opnemen van meerdere certificaten binnen één systeem. We zullen aan de certificatenleveranciers onze vereisten en normen explicieter maken en hun werk ook laten controleren; het toetsen van de feitelijke veiligheid. Verder zullen de handreikingen van GOVCERT.NL om websites te beveiligen zeer nadrukkelijk onder de aandacht worden gebracht bij de centrale en decentrale overheden. En er wordt gewerkt aan een meldplicht voor ICT incidenten voor organisaties die cruciale maatschappelijke functies vervullen. Het tweede spoor is dat we klaar staan om ingeslagen ruiten en deuren meteen te vervangen. Dit wordt nu nader uitgewerkt en zal een plaats krijgen in de Nationale Cyber Security Strategie. Het derde spoor bestaat uit structurele systeemverbeteringen op mondiaal niveau.

Voor een deel is het huidige certificatenstelsel vastgelegd in EU regelgeving. We gaan daar actief invloed op uit oefenen. We zullen ook onze ervaringen met de DigiNotar-crisis delen met het internationale CERT-netwerk, waar GOVCERT.NL deel van uitmaakt, en de JBZRaad. Daarnaast zullen we onze ervaringen inbrengen in al lopende initiatieven. Verder vertrouw ik erop dat onze experts nog een paar azen in de mouw hebben die ze nu even niet willen uitspelen.”